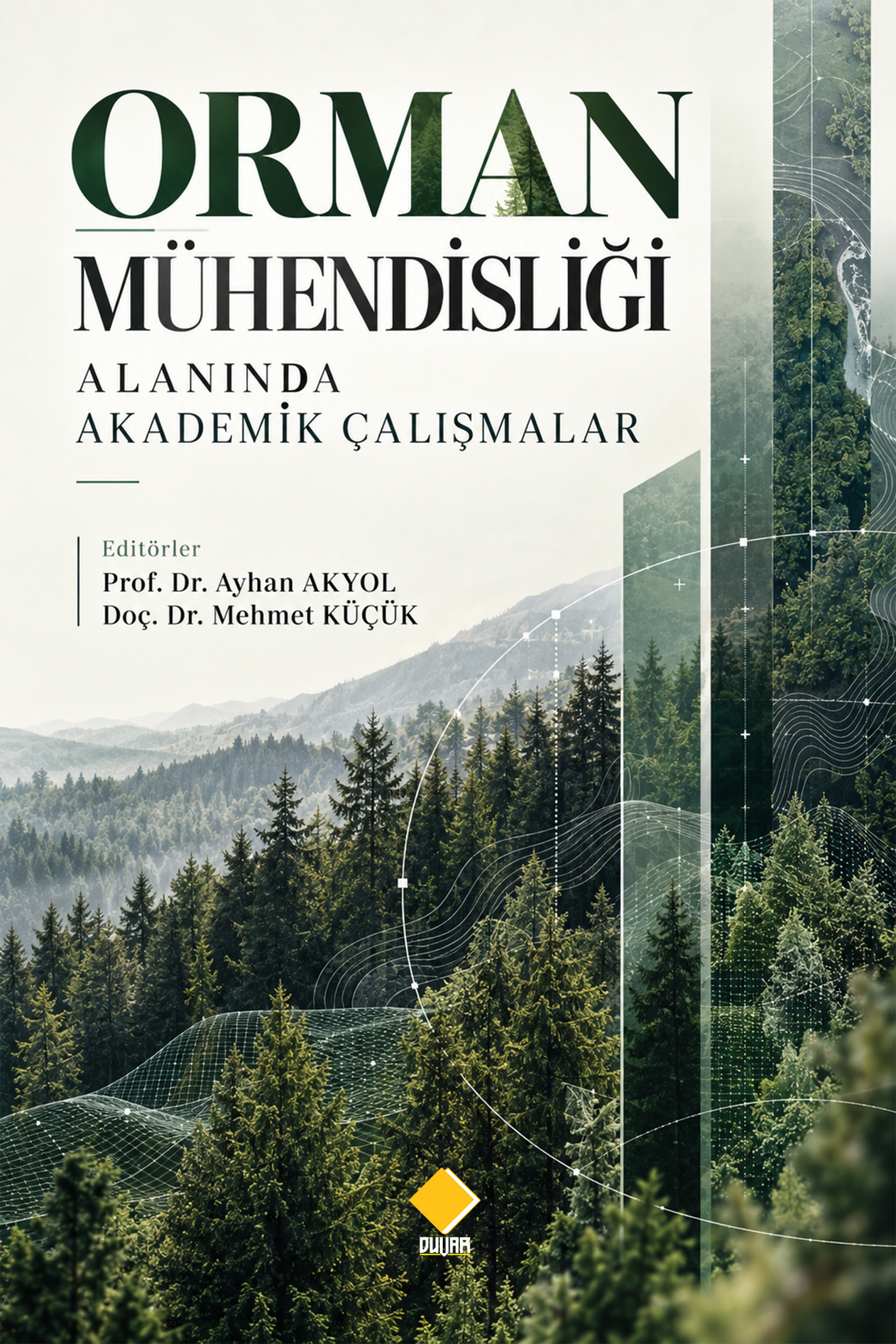
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ

ALANINDA AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Editörler
Prof. Dr. Ayhan AKYOL
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜK

DUVAR

ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ALANINDA AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Editörler:
Prof. Dr. Ayhan AKYOL
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜK

Orman Mühendisliği Alanında Akademik Çalışmalar
Editörler:
Prof. Dr. Ayhan AKYOL
Doç. Dr. Mehmet KÜÇÜK

Genel Yayın Yönetmeni: Berkan Balpetek
Kapak ve SayfaTasarımı Duvar DESIGN
Basım Tarihi: 12 Eylül 2026
Yayıncı Sertifika No: 49837
E-ISBN: 978-625-8936-77-3

© Duvar Yayınları
853 Sokak No:13 P.10 Kemeraltı-Konak/İzmir
Tel: 0 232 484 88 68

www.duvaryayinlari.com
duvarkitabevi@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm 1
Sürdürülebilir Orman Yönetiminde Orman Sertifikasyonu: Uluslararası Yaklaşımlar ve Türkiye'de Güncel Gelişmeler
Yunus AYDIN, Ayhan AKYOL

2. Bölüm 53
Türk Ormancılık Hukukunda Orman Ağaç ve Ağaççık Kavramlarının Hukuki Açıdan İncelenmesi
Osman Devrim ELVAN

3. Bölüm 71
The Role of Forests in Flood Risk Reduction: Hydrological Processes, Catchment-Scale Effects, and Nature-Based Management Approaches
Senem GÜNEŞ ŞEN, Miraç AYDIN

4. Bölüm 93
Madencilik Faaliyetlerinin Orman Ekosistemleri ve Çevresel Süreçler Üzerindeki Etkileri
Mine DAĞTEPE, Nilüfer YAZICI, Elif Şeyda KESİK

5. Bölüm 119
Orman Yangınlarının Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi
Ayşe Nur KOZAN, Nilüfer YAZICI, Elif Şeyda KESİK

6. Bölüm 142
Toros Sediri'nde (*Cedrus libani* A. Rich.) Aynı Yaşlı Çıplak Köklü ve Tüplü Fidanların Bazı Morfolojik Özellikler Bakımından Karşılaştırılması
Süleyman GÜLCÜ

7. Bölüm 150
Kurak ve Yarı Kurak Alan Ağaçlandırmalarında Tür Seçimi ve Silvikültürel Uygulamalar
Süleyman GÜLCÜ

8. Bölüm 167
Pasa Döküm Sahalarındaki Döküm Materyalinin Genel Özelliklerinin Belirlenmesi (Artvin-Murgul Örneği)
Mehmet KÜÇÜK

9. Bölüm 187
Korunan Alanlarda Kullanım Çatışmaları ve Ormancılık Politikası: Rekreasyon, Doğa Turizmi ve Koruma Hedefleri Arasında Denge Arayışı
Hasan Tezcan YILDIRIM

10. Bölüm 236
Kayseri Orman Bölge Müdürlüğü Yetki Alanında Özel Ağaçlandırma Faaliyetlerinin Mekânsal, Zamansal ve Mülkiyet Temelli Değerlendirilmesi: 1995–2025 Dönemine Ait Proje Envanteri Üzerine Nicel Bir Analiz
Ayşe Esra HAKVERDİ

11. Bölüm 263
Isparta'nın Gizli Hazinesi: Salep Orkideleri
Ebru Hatice TIĞLI KAYTANLIOĞLU, Hüseyin FAKİR

12. Bölüm 301
Orman Yangınlarının Karbon Stokları Üzerindeki Etkileri ve Yangın Sonrası Rehabilitasyon:Akdeniz Ormanları ve İzmir Yamanlar Örneği
Ufuk ÖZKAN

13. Bölüm 328
Tür Dağılım Modellemesinde Kullanılan Maxent Algoritmasının Uygulama İlkeleri ve Ormancılıkta Kullanım Olanakları
Samet DİRLİK

14. Bölüm 348
Aynı Yaşlı (1+0) Tüplü ve Çıplak Köklü Boz Ardıç (*Juniperus excelsa* M. Bieb.*)* Fidanlarında Çap ve Boy Gelişimi
Samet DİRLİK

2. Bölüm

Türk Ormancılık Hukukunda Orman Ağaç ve Ağaççık Kavramlarının Hukuki Açıdan İncelenmesi

Osman Devrim ELVAN[*1]

Özet

Türk ormancılık hukukunda "ağaç" ve "ağaççık" kavramları, ormanın hukuki tanımının belirlenmesinden orman suçlarının yaptırımına, damga uygulamasından tazminat hesaplamalarına ve özel mülkiyette bulunan ağaçlardan yararlanmaya kadar çeşitli alanlarda hukuki sonuç doğurmaktadır. Buna karşılık 6831 sayılı Orman Kanunu'nda bu kavramların açık bir tanımı yapılmamıştır. Tanım eksikliği, ormancılık bilimi, ikincil mevzuat ve yargı kararları aracılığıyla giderilmeye çalışılmış; ancak özellikle ağacı ağaççıktan ayıran boy kriteri konusunda 5 metre ve 8 metre olmak üzere iki farklı yaklaşım ortaya çıkmıştır. Türk ormancılık literatüründe Kalıpsız ve Atay'ın çalışmalarında 5 metre ölçütüne yer verilirken, Çepel'in ekolojik tanımında 8 metre ölçütü kullanılmıştır. İkincil mevzuatta da benzer sorun bulunmaktadır. FAO'nun uluslararası orman tanımında ise ağaçların yetişme ortamında en az 5 metre boya ulaşabilmesi esas alınmaktadır. Buna karşılık Yargıtay, çeşitli kararlarında Orman Genel Müdürlüğünün 1964 tarihli ormancılık terimleri düzenlemesine dayanarak 8 metre kriterine başvurmuştur. Bu çalışmada orman ağacı ağaççığı ve fidan kavramları bilimsel, hukuki ve yargısal boyutlarıyla incelenmekte ve öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Orman ağacı, ağaççık, fidan, 6831 sayılı Orman Kanunu, orman hukuku, orman suçu

[1] Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi Çevre ve Orman Hukuku ABD, https://orcid.org/0000-0001-7751-5916, devrimelvan@iuc.edu.tr *Sorumlu yazar.

A Legal Analysis of the Concepts of Forest Trees and Shrubs in Turkish Forestry Law

Abstract

In Turkish forestry law, the concepts of "tree" and "shrub" have legal implications in various areas, ranging from determining the legal definition of forests to sanctions for forest offences, timber marking practices, compensation calculations, and the utilization of trees located on privately owned land. However, Forestry Law No. 6831 does not provide explicit definitions of these concepts. This definitional gap has been addressed through forestry science, secondary legislation, and judicial decisions. Nevertheless, two different approaches, namely the 5 m and 8 m criteria, have emerged particularly with regard to the height threshold used to distinguish trees from shrubs. In Turkish forestry literature, Kalıpsız and Atay adopt the 5 m criterion, whereas Çepel employs the 8 m criterion in his ecological definition. A similar problem also exists in secondary legislation. The FAO's international definition of forests, on the other hand, is based on the capacity of trees to reach a height of at least 5 m under in situ growing conditions. In contrast, the Turkish Court of Cassation, in various decisions, has applied the 8-metre criterion by referring to the forestry terminology regulation issued by the General Directorate of Forestry in 1964. This study examines the concepts of forest tree, shrub, and seedling from scientific, legal, and judicial perspectives and presents recommendations in light of the findings.

Keywords: Forest tree, shrub, seedling, Forestry Law No. 6831, forestry law, forest offence.

1. Giriş

Orman, yalnızca ağaçların bir araya gelmesiyle oluşan bir bitki topluluğu olmayıp toprak, iklim, flora, fauna ve diğer ekolojik unsurların karşılıklı etkileşimi sonucunda meydana gelen dinamik bir ekosistemdir. Bununla birlikte gerek ormancılık bilimi gerekse orman hukuku bakımından ormanı meydana getiren temel unsurlardan biri "ağaç"tır. Nitekim bilimsel orman tanımlarının önemli bir bölümünde ağaçların boyu, kapalılığı, kapladıkları alan ve birbirleriyle oluşturdukları ekolojik birlik, orman kavramının belirlenmesinde temel ölçütler arasında kabul edilmektedir (Kalıpsız, 1988; Özdenmez et al., 1996).

Türk hukukunda orman kavramının temel düzenlemesi 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesinde yer almaktadır. Anılan hükme göre doğal olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları, bulundukları yerlerle birlikte orman sayılmaktadır (6831 sayılı Orman Kanunu, m. 1). Böylece kanun koyucu "ağaç" ve "ağaççık" kavramlarını hukuki orman tanımının asli unsurlarından biri hâline getirmiştir.

Bununla birlikte 6831 sayılı Orman Kanunu'nda ne "ağaç" ne de "ağaççık" kavramı tanımlanmıştır. Kanun koyucu iki kavramı birbirinden ayırmış, fakat bu ayrımın hangi biyolojik veya morfolojik ölçütlere göre yapılacağını belirlememiştir. Bu eksiklik ilk bakışta yalnızca teknik ormancılık terminolojisini ilgilendiren bir mesele olarak görülebilir. Oysa 6831 sayılı Kanun'un farklı hükümlerinde ağaç, ağaççık ve fidan kavramlarına farklı hukuki sonuçlar bağlanmış olması, tanım sorununu doğrudan hukuki bir problem hâline getirmektedir.

Özellikle orman suçlarının uygulanması, orman emvalinin damgalanması, tazminat hesaplanması ve orman sayılmayan özel mülkiyetteki taşınmazlarda bulunan ağaçlardan yararlanılması bakımından söz konusu kavramların kapsamı önem taşımaktadır. Dolayısıyla belirli bir odunsu bitkinin "ağaç", "ağaççık" veya "fidan" olarak nitelendirilmesi yalnızca botanik bir sınıflandırma değildir; kimi durumlarda kişinin cezai, idari veya mali sorumluluğunun kapsamını belirleyen hukuki bir nitelendirmedir.

Bu nedenle orman ağacı kavramının bilimsel, idari ve yargısal tanımları arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Çalışmanın amacı, bu farklılıkları ortaya koymak; 6831 sayılı Orman Kanunu bakımından doğurduğu hukuki sonuçları incelemektir.

2. Karşılaştırmalı Hukuk ve Uluslararası Literatürde Orman Ağacı Kavramı

Bu konuda ilk başvuru yapılacak kaynağın FAO çalışmaları olduğunu ifade etmek mümkündür. FAO'nun küresel orman kaynakları değerlendirmelerinde

kullandığı terminolojide “ağaç”, temel olarak tek bir ana gövdeye veya baltalık durumunda birden fazla gövdeye sahip, az veya çok belirgin bir tepe tacı oluşturan odunsu çok yıllık bitki olarak tanımlanmaktadır (FAO, 2020). UNECE tarafından kullanılan orman kaynakları terminolojisi de esas itibarıyla aynı tanımı benimsemektedir. Buna göre ağaç, tek ana gövdeli veya baltalık hâlinde birden fazla gövdeli, belirli bir taç meydana getiren çok yıllık odunsu bitkidir (UNECE/FAO, 2000).

Dolayısıyla uluslararası ormancılık terminolojisinde “ağaç” kavramının üç temel unsurunun bulunduğu söylenebilir:

- çok yıllık olma,
- odunsu yapı gösterme,
- gövde ve az veya çok belirgin bir tepe tacına sahip olma.

Buna karşılık FAO terminolojisinde “çalı/ağaççık”, genellikle olgunluk döneminde 0,5 metreden yüksek ve 5 metreden kısa olan ve tek bir ana gövde ile belirgin bir taç oluşturmayan odunsu çok yıllık bitki olarak tanımlanmaktadır (FAO, 2020).

Ormancılık bilimi bakımından “orman ağacı” kavramı, yalnızca ormanda fiilen bulunan ağaç anlamına gelmez. Kavram aynı zamanda orman ekosistemlerinin oluşumuna katılabilen ve ormancılık faaliyetlerinin konusu olabilen ağaç türlerini ifade eden fonksiyonel bir terim niteliğindedir. Bu durum “orman ağacı türleri” kavramında daha açık şekilde görülmektedir. Kanada Doğal Kaynaklar Bakanlığına bağlı Canadian Forest Service'in ormancılık terminolojisinde “orman ağacı türleri”, ortak özelliklere sahip ve kendi aralarında verimli döl oluşturabilen bireyler grubu olarak tanımlanmaktadır (Natural Resources Canada, 2018).

Bu tanım Türk Orman Kanunu yaklaşımı ile paralellik göstermektedir. Yani ağacın türü ile üzerinde bulunduğu arazinin hukuki niteliği birbirine karıştırılmamalıdır. Örneğin doğal ormanların asli türlerinden olan bir meşe (Quercus spp.) bireyinin parkta, tarım arazisinde veya yol kenarında bulunması, onun ait olduğu türün ormancılık bakımından bir orman ağacı türü olma niteliğini ortadan kaldırmaz. Buna karşılık bu tek ağacın bulunduğu arazinin sırf ağacın varlığı nedeniyle “orman” sayılmasını da gerektirmemektedir.

Yeni Zelanda'nın doğal kaynakları yönetim başlıklı yasal düzenlemesinde bir orman ağacı türü bulunduğu yerde olgunluk çağında en az 5 metre boya ulaşabilen bir birey olmalıdır. (New Zealand Government, 2017, reg. 3). Bu yaklaşım FAO’nun belirlediği standart ile uyuşmaktadır.

Orman ağacı özelliği bakımından bir boy standardı kurulmayan düzenlemeler de vardır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri' Oregon eyaletinin orman mevzuatında orman ağacı türünün; tomruk, lif veya kereste, levha, kâğıt hamuru, yakacak odun ya da diğer ticari orman ürünlerinin üretimine uygun ve başka odunsu materyaller sağlayabilen ağaç türleri olarak tanımlanmıştır (Oregon Revised Statutes, 2025).

Karşılaştırmalı hukuk açısından oldukça dikkat çekici bir başka örnek Vietnam mevzuatıdır. Vietnam'ın 22/2021/TT-BNNPTNT sayılı düzenlemesinde "orman ağacı", özel amaçlı orman, koruma ormanı ve üretim ormanı arazilerinde dikilen veya dağınık olarak yetiştirilen odun ağacı türleri ile odun dışı orman ürünü sağlayan türler şeklinde tanımlanmaktadır (Ministry of Agriculture and Rural Development of Vietnam, 2021, art. 3). Buradan da anlaşılacağı üzere boyuttan ziyade üretim ve ekonomik temelli bir yaklaşım sergilenmiştir.

Alman Federal Orman Kanunu ise, doğrudan "orman ağacı" kavramını tanımlamak yerine orman bitkileri tanımı üzerinden gitmiştir. Federal Orman Kanunu'nun 2. maddesine göre esas itibarıyla orman bitkileriyle kaplı her arazi orman kabul edilmektedir. Kesilmiş veya seyreltilmiş alanlar, orman yolları, açıklıklar ve ormanla fonksiyonel bağlantılı bazı alanlar da orman kavramının içerisinde değerlendirilmektedir. Buna karşılık tarım alanları veya yerleşim alanlarında bulunan küçük ağaç grupları, ağaç sıraları ve çitler orman kavramının dışında tutulmaktadır (Bundeswaldgesetz, 1975). Görüldüğü üzere Türk orman kanununda yer alan orman ve dolayısıyla orman ağacı tanımına en yakın tanımlardan birinin Federal Alman Orman Kanunu olduğu görülmektedir.

3.Türk Orman Mevzuatında Orman Ağacı Kavramı

Türk orman mevzuatında "orman ağacı" kavramının bağımsız ve doğrudan bir kanuni tanımına yer verilmemiştir. Bunun yerine kanun koyucu, tarihsel olarak "orman" kavramını tanımlamış; ormanı meydana getiren asli biyolojik unsurları ise "ağaç ve ağaççıklar" üzerinden ifade etmiştir. Bu nedenle Türk hukukunda "orman ağacı" kavramının hukuki içeriğinin belirlenebilmesi için öncelikle ormanın kanuni tanımının ve bu tanımın tarihsel gelişiminin incelenmesi gerekir. Çünkü bir bitki türünün silvikültür veya botanik anlamda "ağaç" olması, onun bulunduğu her yerde 6831 sayılı Orman Kanunu anlamında bir orman ağacı olarak hukuki sonuç doğurması anlamına gelmemektedir. Kanun koyucu, bir taraftan ağaç ve ağaççık topluluklarını ormanın asli unsuru kabul etmiş; diğer taraftan mülkiyet durumu, yetişme biçimi, alan büyüklüğü, kullanım amacı, türün çevredeki ormanlarda doğal olarak bulunup bulunmaması ve özellikle meyve üretimi gibi ölçütlerden hareketle bazı ağaç ve ağaççık topluluklarını açıkça orman tanımının dışında bırakmıştır.

Türk orman hukukunda modern anlamdaki orman tanımının önemli başlangıç noktalarından biri, 1937 tarihli ve 3116 sayılı Orman Kanunu'dur (Birben, 2008). 3116 sayılı Kanunun 1. maddesinde orman; kendi kendine veya emekle yetişmiş ve herhangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri ile bunların bulunduğu yerin birlikteliği üzerinden tanımlanmıştır. Bununla birlikte 3116 sayılı Kanun, genel tanımın hemen ardından birtakım alanları orman kavramının dışında tutmuştur. Sazlıklar, step florasıyla örtülü alanlar, çeşitli dikenlik ve fundalıklar, parklar ile belirli büyüklüğün altında kalan ve ormanlara bitişik olmayan sahipli ağaçlık alanlar bu kapsamda değerlendirilmiştir. (Güneş, 2019)

1956 yılında yürürlüğe giren ve günümüzde de yürürlükte olan 6831 sayılı Orman Kanununun 1. maddesi, Türk hukukunda ormanı ise şöyle tanımlamıştır. "Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır." 6831 sayılı Kanunun 1956 tarihli ilk halinde de genel tanımdan sonra oldukça geniş istisnalara yer verilmiştir. Sazlıklar, step bitkileriyle örtülü yerler, dikenlikler ve parkların yanında bazı ağaçlık alanlar da orman rejiminin dışında tutulmuştur. Özellikle sahipli arazide bulunan ve çevredeki ormanlarda doğal olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık türlerinin bulunduğu yerler; sahipli tarım arazilerindeki dağınık, küme veya sıra halindeki ağaçlar; belirli büyüklüğün altındaki sahipli ağaçlık alanlar ve bazı meyveli ağaç toplulukları orman tanımının dışında bırakılmıştır. (Güneş et al., 2007; Aydın, Yıldızbaş, 2023)

Kanunun ilk halinde fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri özellikle zikredilerek, belirli şartlarla meyveli ağaç ve ağaççık toplulukları içerisinde orman sayılmayan alanlar arasına alınmıştır. Bu düzenleme, orman ağacı kavramı açısından son derece önemlidir. Çünkü fıstık çamı (Pinus pinea) ve palamut meşeleri (Quercus spp.) ormancılık bilimi bakımından tipik orman ağacı türleri olmasına rağmen, kanun koyucu belirli mülkiyet ve kullanım koşullarında bunların oluşturduğu toplulukları orman sayılmayan yerler kapsamına almıştır.

20.6.1973 tarihli ve 1744 sayılı Kanun, 6831 sayılı Kanununda yaptığı değişikliklerle, tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik, fındıklık ve fıstıklık (Antep fıstığı) gibi tarımsal kullanım biçimlerini öngören orman sınırı dışına çıkarma uygulamaları ile örtülü olarak fındıklık, fıstıklık ve zeytinlikleri orman ağacı vasfı dışına çıkarmıştır (Gençay, 2012).

23.9.1983 tarihli ve 2896 sayılı Kanun, 6831 sayılı Kanunun 1. maddesine doğrudan müdahale ederek köy sınırları içerisindeki eski (kadim) mezarlıklarda bulunan ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerleri ormandan çıkararak kadim mezarlıktaki ağaçları orman ağacı dışına çıkarmıştır. Ayrıca aşılı, aşısız

zeytinlikler ile 6777 sayılı Kanunda belirtilen yabani veya aşılanmış fıstıklıklar, sakızlıklar ve harnupluklar da orman ağacı/ağaççığı kavramının dışına çıkmıştır.

05.06.1986 tarihli ve 3302 sayılı Kanunla 6831 sayılı Kanununda yapılan değişiklikle orman sınırı dışına çıkarma işleminde 1744 sayılı kanuna ek olarak Antep fıstığı ve çam fıstığı ağaçlarının da orman vasfı dışında kabul edilen türler olduğunu örtülü olarak ifade etmiştir (Velioğlu, 2008).

05.11.2003 tarihli ve 4999 sayılı Kanun ile 6831 Sayılı Kanunda yapılan değişiklik ile Kanunun 1/H bendi değiştirilmiştir. Bu hükme göre, çevrenin özelliklerine göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan kızılağaçlıklar, aşılı kestanelikler, fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her çeşit meyveli ağaç ve ağaççık orman sayılmayan alanlar kapsamında ele alınmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesinin 17.3.2004 tarihli, E.2003/100, K.2004/33 sayılı kararıyla bentte bulunan "kızılağaçlıklar ile aşılı kestanelikler" ibaresi iptal edilmiştir.

28.10.2020 tarihli ve 7255 sayılı Kanunla 6831 sayılı Kanunun 1. maddesine eklenen K bendi, orman ağacı kavramının günümüzdeki hukuki sınırlarının belirlenmesindeki mevcut son halini almıştır. Eklenen bu bent ile orman sınırları dışında bulunan, alan büyüklüğüne bakılmaksızın sahipli arazilerde ekim ve dikim yoluyla yetiştirilen her çeşit ağaç ve ağaççıkla örtülü yerlerin orman sayılmayacağını düzenlemiş ve bu düzenleme ile orman ağacı tanımı orman kadastrosu kesinleşmiş orman alanlarındaki ağaçlar olarak sınırlandırılmıştır.

Özetle 3116 sayılı kanundan günümüze kadar gerçekleşen değişiklikler neticesinde orman ağacı vasfı taşımadığı kanunen belirlenen türlerin; fıstık çamı, palamut meşesi, zeytin, fıstık, sakız ağacı, harnup ile her çeşit meyveli ağaç ve ağaççıklar olduğu anlaşılmaktadır. Ancak önemle vurgulanmalıdır ki, bu ağaçların olduğu alanlar ilk orman tahdit ya da kadastrosu sırasında orman vasfı tayini yapılırken değerlendirilen türlerdir. Burada yazılı bütün türler ve ayrıca yazılmamış her tür ağacın, sınırları kesinleşmiş orman alanları içinde tek, grup, dağınık, sıra vs fark etmeksizin bulunması halinde o ağacın artık orman ağacı olduğunu ifade etmek mümkündür.

4. Ağaç-Ağaççık Ayrımının Hukuki Sonuçları

Ağaç-ağaççık ayrımının en önemli hukuki sonuçlarından biri orman suçları ve yaptırımları alanında ortaya çıkmaktadır. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun ormanlara yönelik hukuka aykırı müdahaleleri düzenleyen hükümlerinde suç konusu orman unsurunun niteliğine göre farklı sonuçlar doğabilmektedir. Bu nedenle kesilen, sökülen veya zarar verilen odunsu bitkinin ağaç mı, ağaççık mı, yoksa fidan mı olduğunun belirlenmesi yalnızca teknik bilirkişilik konusu değildir. Yapılan nitelendirme 6831 SK'nun 14 ve 91. Maddeleri ile uygulanacak

hukuki hükmü ve yaptırım rejimini etkileyebilmektedir. Eğer suça konu orman emvali "ağaç" ise kanunda yazılı (6831 SK Md 91/1) hapis cezalarına hükmolunmakta, ağaççık ise yine kanundaki düzenlemeye göre (6831 SK md 91/5) idari para cezasına hükmolunmaktadır.

Diğer taraftan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 27. maddesi kapsamında yürütülen damga uygulaması bakımından da ağaç kavramı önemlidir. Devlet ormanlarındaki ağaçların kesimlerinin hukuka uygun şekilde yürütülebilmesi ve orman ürünlerinin kaynağının denetlenebilmesi için damga önemli bir ormancılık denetim aracıdır (6831 sayılı Orman Kanunu, m. 27). Damga uygulamasının konusunun "ağaç" olması nedeniyle, bir odunsu bitkinin ağaç veya ağaççık niteliğinin belirlenmesi ormancılık işletme faaliyetlerinin hukuki rejimini doğrudan etkileyebilmektedir. Kanun'un 97. maddesinde damgaya ilişkin hukuka aykırılıkların ayrıca yaptırıma bağlanmış olması da kavramın önemini artırmaktadır.

Ağaç ve ağaççık kavramları suça konu orman emvali için kanundaki tazminat uygulamaları açısından da önemlidir. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 113. Maddesi dikiliden kesilen ağaçlar için tazminat öngörmektedir. Yine 114. Maddesi ağaçlandırma tazminat hesabında sahaya dikilecek ağaç türü fidanlarını hesaba katmaktadır. Bu nedenle ağaç kavramının sınırları yalnızca teorik değil, mali sonuçları bulunan bir hukuk meselesidir.

Orman hukuku yalnızca Devlet ormanı sınırları içerisindeki ağaçları düzenlememektedir. Orman sayılmayan tapulu taşınmazlarda bulunan bazı ağaç ve ağaççık türlerinden yararlanılması da ormancılık mevzuatında özel hükümlere bağlanmıştır (Coşkun, 1999).

6831 sayılı Kanun'un 116. maddesi ile ikincil mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, özel mülkiyet hakkının varlığının malik açısından her durumda sınırsız bir kesim yetkisi yaratmadığı görülmektedir. Bu nedenle "orman ağacı" kavramının sınırının belirlenmesi mülkiyet hakkının kullanılması bakımından da önemlidir. Bu nedenle bir kişi sahipli arazisinden orman ağacı türlerinden kesim yapmak istemesi halinde bu konuda bağlı bulunduğu orman işletmesinden izin almak zorundadır. Aksi halde kişi hakkında idari para cezası uygulanacaktır.

5. Ormancılık Bilimi Açısından Ağaç ve Ağaççık Kavramları

Yukarıda orman mevzuatı açısından ağaç ve ağaççık kavramlarının önemini ve hukuki sonuçları ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu noktada mevzuatın "ağaç" tanımı ile ilgili düzenlemeleri aşağıda detaylı incelenecek olup, öncelikle bu konudaki doktrinde geçen tanımları incelemekte yarar bulunmaktadır.

Ormancılık bilimindeki tanımlar incelendiğinde ağacın genel olarak kök, gövde ve tepeye sahip, uzun ömürlü ve odunsu bir bitki olarak tanımlandığı görülmektedir. Bununla birlikte ağacı ağaççıktan ayıran boy ölçütü bakımından görüş birliği bulunmamaktadır.

Kalıpsız (1988), ormanı tanımlarken beş metreden daha uzun orman ağaçlarının baskın olduğu ve birbirlerini etkileyecek sıklıkta bulunduğu bir yaşam birliğinden söz etmektedir. Bu yaklaşım açısından 5 metre sınırı, ağaç niteliğinin belirlenmesinde önemli bir bilimsel ölçüttür.

Atay (1988) ise ağacı tepesi, gövdesi ve kökü bulunan, olgun çağda en az 5 metre boya sahip, uzun ömürlü odunsu bitki olarak tanımlamakta; bazı yaklaşımlarda bu sınırın 8 metre olarak kabul edildiğini de belirtmektedir. Atay'ın tanımı, Türk ormancılık literatüründe 5 metre kriterinin açık biçimde kullanıldığı önemli örneklerden biridir.

Buna karşılık Çepel'in ekolojik yaklaşımında 8 metre ölçütü öne çıkmaktadır. Çepel (1982), ekolojik anlamda ormanı, olgunluk çağında 8 metre veya daha yüksek boya ulaşabilen ağaçların meydana getirdiği geniş alanlı bir topluluk çerçevesinde değerlendirmektedir. Bu yaklaşım Özdenmez ve arkadaşlarının *Ormancılık Politikası* adlı eserinde de aktarılmaktadır (Özdenmez et al., 1996).

Ağaççık kavramının belirlenmesinde ise yalnızca boy değil, bitkinin gelişme biçiminin de önem taşıdığı görülmekte olup, bu konuda Toygar'ın (1964) aktardığı Kayacık tanımında maki; genel olarak 1,5/2,5 metre boyunda, bazı koşullarda 3,4 metreye ulaşabilen, daima yeşil ve deri yapraklı çalı veya ağaççıkların meydana getirdiği bir bitki formasyonu olarak tanımlanmaktadır.

Görüldüğü üzere doktrinde ağaç ve ağaççık kavramları üzerinde kesin bir görüş birliği bulunmamaktadır.

6. 6831 Sayılı Orman Kanunu'nda Ağaç Kavramı

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. maddesinde “ağaç” ve “ağaççık” birlikte kullanıldığı hâlde bunların tanımına yer verilmemiştir. Böylece Kanun, hukuki kategoriyi kabul etmiş ancak bu kategoriyi oluşturan teknik kriterleri belirlememiştir.

Kanun'un 1. maddesindeki orman tanımına göre, istisna hükümleri saklı olmak üzere orman niteliğindeki alanlarda doğal olarak yetişen ağaç ve ağaççık toplulukları hukuki orman rejiminin konusunu oluşturmaktadır. Bununla birlikte ilk kez orman sınırlandırması yapılırken sahipli arazilerde bulunan ve civar ormanlarda doğal olarak yetişmeyen ağaçlar ile Kanun'da sayılan bazı özel ağaç toplulukları farklı şekilde değerlendirilmektedir (Ayanoğlu,1996).

Bu durum, “orman ağacı” kavramının yalnızca tür esasına göre değil, taşınmazın hukuki statüsü, mülkiyet durumu ve bitkinin meydana geliş biçimiyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

7. İkincil Mevzuatta Ağaç Tanımı

Türk ormancılık mevzuatındaki temel sorunlardan biri, farklı yönetmeliklerde aynı teknik kavrama farklı anlam verilmiş olmasıdır.

23 Ağustos 2012 tarihli ve 28390 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ağaçlandırma Yönetmeliğinde ağaç, en az **8 metre** boy yapabilen, kökü, gövdesi ve tepesi bulunan odunsu bitki olarak tanımlanmıştır (Ağaçlandırma Yönetmeliği, 2012). Ağaççık ise 8 metre boya ulaşamayan odunsu bitki olarak kabul edilmiştir.

23 Ekim 2019 tarihli ve 30927 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yürürlükteki Ağaçlandırma Yönetmeliği ise önceki düzenlemeden farklı olarak sınırı **5 metreye** indirmiştir. Buna göre ağaç; ormanlarda doğal olarak yetişen veya emekle yetiştirilen, en az 5 metre boy yapabilen, yaşı ve çapı ne olursa olsun kökü, gövdesi ve tepesi bulunan yerli veya egzotik kökenli odunsu bitkidir (Ağaçlandırma Yönetmeliği, 2019).

03 Ağustos 2012 tarihli mülga Orman Sayılmayan Tapulu Taşınmazlar Üzerindeki Ağaç ve Ağaççıklardan Faydalanılması Hakkında Yönetmelik'te yönetmelikte ağaç bakımından 8 metre kriteri kabul edilmişken, 10 Aralık 2020 tarihli ve 31330 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan yürürlükteki Orman Sayılmayan Tapulu Taşınmazlar Üzerindeki Ağaç ve Ağaççıklardan Faydalanılması Hakkında Yönetmelik'te bu sınır 5 metre olarak belirlenmiştir. 2020 tarihli Yönetmelik'te ağaç, biyolojik olarak en az 5 metre ve daha yukarı boy yapabilen, kökü, gövdesi ve tepesi bulunan odunsu bitki olarak tanımlanmıştır (Orman Sayılmayan Tapulu Taşınmazlar Üzerindeki Ağaç ve Ağaççıklardan Faydalanılması Hakkında Yönetmelik, 2020).

Buna karşılık ormancılık mevzuatının farklı alanlarında 8 metre kriterinin devam ettiği görülmektedir. Orman Kanunu'nun 12.07.1984 tarih ve 18456 Resmi Gazete Sayılı 112, 113 ve 114. maddelerinin uygulanmasına ilişkin yönetmelikte ağacı; tabii olarak en az 8 metre ve daha yukarı boy yapabilen ve kökü, gövdesi, tepesi olan ve yaşı, çapı ne olursa olsun odunsu bitkiler olarak tanımlamıştır.

31 Ekim 2020 tarihli ve 31290 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Orman Bitkisi Tohumlukları Piyasasında Yetkilendirme, Denetleme ve Orman Bitki Pasaportu Yönetmeliği de ağaç tanımında 8 metreyi esas almaktadır.

Böylece birbirine son derece yakın tarihlerde yürürlüğe konulan üç düzenleme arasında dahi farklılık bulunmaktadır:

- 23 Ekim 2019 tarihli Ağaçlandırma Yönetmeliği: 5 metre.
- 31 Ekim 2020 tarihli Orman Bitkisi Tohumlukları Yönetmeliği: 8 metre.
- 10 Aralık 2020 tarihli Orman Sayılmayan Tapulu Taşınmazlar Yönetmeliği: 5 metre.

Bu durum, aynı idari teşkilatın düzenleme alanına giren ormancılık mevzuatında ortak bir "ağaç" kavramının oluşmadığını göstermektedir.

Ancak 20.11.2012 tarih ve 28473 Resmi Gazete sayılı Orman Kadastrosu ve 2/B Uygulama Yönetmeliğinde 2026 yılında yapılan değişiklikle;

Ağaç: En az (Değişik ibare:RG-13/1/2026-33136) beş metre ve daha yukarı boy yapabilen kökü, gövdesi, tepesi olan, odunsu bitkilere, yaşı, çapı ne olursa olsun ağaç denir.

Ağaççık: Yan dallarının çoğalması ve fazlaca gelişmesi neticesinde tepesi yayvanlaşan, genel olarak genişliğine bir büyüme şekli gösteren, boyu (Değişik ibare:RG-13/1/2026-33136) beş metreyi bulmayan, uzun ömürlü odunsu bitkilere çapı ve yaşı ne olursa olsun ağaççık denir, tanımları yapılmıştır.

İlgili yönetmeliğin değişiklikten önceki halinde ağaç tanımı 8 metre iken yapılan değişiklikle boy kriterinin 5 metreye düşüren bir anlayışın artık hakim olduğunu görmekteyiz. Her ne kadar mevzuat içinde halen 8 metre kavramı da kullanılsa da, özellikle ormancılığın ve orman vasfının belirlenmesinde esas yönetmeliklerden biri olan Orman Kadastrosu ve 2/B Uygulama Yönetmeliğinde 5 metre anlayışına dönülmesinin önemli olduğu ve artık ormancılık uygulamalarında ağaç tanımı için boy kriterinin 5 metre olduğunu kabul etmek mümkündür.

8- Yargıtay Kararlarında Orman Ağacı Kavramı

Yargıtay 3. Ceza Dairesinin çeşitli kararlarında, suç konusu orman emvalinin ağaç, ağaççık veya fidan olup olmadığının belirlenmesinde Orman Genel Müdürlüğünün 1964 tarihli ve 1950-138 sayılı düzenlemesine başvurulduğu görülmektedir.

Örneğin Yargıtay 3. Ceza Dairesinin E. 2006/7690, K. 2007/3822 sayılı ve 3.5.2007 tarihli kararında suç konusu ağaçların niteliğinin belirlenmesinde söz konusu ormancılık terminolojisinin esas alınması gerektiğine işaret edilmiştir (Yargıtay 3. CD, E. 2006/7690, K. 2007/3822, T. 3.5.2007).

Benzer yaklaşım Dairenin E. 2004/9783, K. 2005/4492; E. 2004/8001, K. 2005/2890; E. 2004/6288, K. 2005/1475 ve E. 2004/5263, K. 2005/1159 sayılı kararlarında da görülmektedir.

Bu kararlarda ortak nokta, suç konusu odunsu bitkinin veya kesilmiş orman emvalinin niteliğinin tereddüde yer vermeyecek biçimde belirlenmesi ve bu belirlemenin OGM'nin teknik terminolojisi doğrultusunda yapılması gereğidir.

Söz konusu Orman Genel Müdürlüğünün 1964 tarihli düzenlemesi ise, Türk ormancılık uygulamasında ağaç, ağaççık ve fidan kavramlarının açıklanması konusunda en etkili idari metinlerden biridir. Orman Genel Müdürlüğünün 1964 tarihli ve 1950-138 sayılı ormancılık terimlerine ilişkin tebliğ olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme, Yargıtay tarafından da kabul görmekte ve birçok emsal kararında da atıf yapılmaktadır. Yargıtay özellikle orman suçlarında ağaç ve ağaççık konularına ilişkin kararlarında bu tebliğe atıf yapmaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 1998/3-138, K. 1998/204, T. 02.06.1998 kararında akçakesmenin ağaççık olup olmadığı konusunda bu tebliğe başvurduğu görülmüştür. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 1998/3-312, K. 1998/377, T. 15.12.1998 kararında fidan tanımı konusundaki uyuşmazlıkta bu tebliğe başvurduğu ve orta kutru 8 cm den küçük fertlerin fidan sayılacağına hükmetmiştir.

03.09.1964 Tarihli ve 1950-138 sayılı ormancılık Terimleri tebliğinde Ağaç, Ağaççık ve Fidan Kavramları aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

Söz konusu tebliğde, Yargıtay 3. Ceza Dairesi Başkanlığının 09.04.1963 tarihli ve 147 sayılı yazısına atıfta bulunularak, Orman Kanunu'nda kullanılan bazı terimlerin açık biçimde tanımlanmamış olması nedeniyle özellikle suç tutanaklarında kullanılan mahallî tabirlerin hangi orman emvaline karşılık geldiğinin belirlenmesinde tereddütler yaşandığı ifade edilmektedir. Bunun üzerine konu fen heyetinde incelenmiş ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nda geçen ormancılık terimlerinin yeniden tanımlanması yoluna gidilmiştir.

1964 tarihli düzenlemede “ağaç”, doğal olarak en az 8 metre ve daha yukarı boy yapabilen, kökü, gövdesi ve tepesi bulunan odunsu bitki şeklinde tanımlanmıştır. Tanımda ağacın yaşı ve çapının belirleyici olmadığı ayrıca belirtilmiştir. Orman Terimleri Sözlüğü, soyut tanımla yetinmeyerek Türkiye'de orman oluşturan başlıca ağaç cinslerini de ibreli ve yapraklılar şeklinde gruplandırmıştır (Elvan, 2014).

- **Ağaç Kavramının Tanımı**

a. İbreli Ağaçlar

Çam (Pinus), Göknar (Abies), Ladin (Picea), Sedir (Cedrus), Ardıç (Juniperus) ve Porsuk (Taxus)

b. Yapraklı Ağaçlar

Düzenlemede yapraklı ağaçlar arasında ise Meşe (Quercus), Kayın (Fagus), Gürgen (Carpinus), Ihlamur (Tilia), Dişbudak (Fraxinus), Karaağaç (Ulmus), Kızılağaç (Alnus), Akçaağaç (Acer), Kestane (Castanea), Kavak (Populus), Söğüt (Salix) ve Çınar (Platanus) cinsleri sayılmıştır

- **Ağaççık Kavramının Tanımı**

1964 tarihli Orman Terimleri Sözlüğü'nde "ağaççık"; doğal olarak boylanmayan, yan dallarının çoğalması ve gelişmesi sonucunda tepesi yayvanlaşan, genel olarak genişliğine büyüme gösteren, boyu 8 metreyi bulmayan, uzun ömürlü ve odunsu bitki şeklinde tanımlanmıştır

Ağaççık Olarak Sayılan Yapraklı Tür ve Cinsler

Taflan (Euonymus), Kurtbağrı (Ligustrum vulgare), Lazyemişi/Karayemiş (Prunus laurocerasus), Mürver (Sambucus), Leylak (Syringa), Şimşir (Buxus), Orman asması (Clematis), Kızılcık (Cornus), Fındık (Corylus), Dağ muşmulası (Cotoneaster), Muşmula (Mespilus germanica), Alıç (Crataegus), Hanımeli (Lonicera), Cehri (Rhamnus), Orman gülü (Rhododendron), Frenk üzümü (Ribes), Sandal (Arbutus andrachne), Kocayemiş (Arbutus unedo), Akçakesme (Phillyrea media), İğde (Elaeagnus orientalis), Çobanpüskülü/ışılgan (Ilex aquifolium), Salkım (Laburnum), Defne (Laurus nobilis), Gül (Rosa) ve Üvez (Sorbus) sayılmaktadır.

İbreli ağaççıklar arasında ise bodur adi ardıç (Juniperus communis) ve bunun türleri olarak gösterilmiştir (OGM, 1964).

- **Fidan Kavramı**

1964 tarihli düzenlemede Fidan; Kanunun uygulanmasında, ağaçlama sahalarına dikilen veya ormanlarda tabii surette yetişen ağaç ve ağaçların; fidelik (gençlik, kültür), çırpılık, çubukluk safhalarındaki hali, olarak tarif edilmiştir. Fidanlıklarda fidanların azami boyunun bir metre ve dip kuturdan da 1-2 santimetre olduğu, yaşın türe göre 1-2 yıl arasında değişeceği ifade edilmiştir. Kavak okaliptüs gibi hızlı büyüyen ağaç türlerinde boy ve çapın bu hadleri aşacağını 3 metre boylu ve 8 cm orta kuturlu emvalin ince direk sınıfına giren ağaç emvalinden olup, fidan sayılmayacağına, 8 cm' ye kadar kadar sözünün 7,9 cm'yi kapsadığını ve 8 cm'den aşağı anlamına geldiğini, 8 cm'nin fidan çapına dahil olmadığını ifade etmiştir. dolayısıyla bu tebliğde genel kabul 8cm'den aşağı orta kuturlu fertlerin fidan olarak kabul edildiğidir.

9. Ağaç - Fidan Ayrımı

Ağaç ve fidan ayrımı Türk orman mevzuatında, fidanları kesmenin suç olması ile tanımının objektif bir şekilde yapılmasını gerektiren bir husus halini almıştır. Fidan kesmenin suç olması ilk defa 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı kanunda hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla fidan tanımı hukuk camiasında bir ihtiyaç haline gelmiştir. Kanunda ve yönetmelikte tanımlanmayan fidan tanımı konusunda ilk düzenlemenin Yargıtay 3. Ceza Dairesinin Orman Genel Müdürlüğünden ormancılık terimlerinin açıklanmasını konu eden talep yazısı

üzerine meydana gelmiştir. Orman Genel Müdürlüğünün 03.09.1964 tarih ve 1950/138 sayılı tebliğinde fidan tanımının yapıldığı görülmektedir. Söz konusu tanımda, fidanın ağaçlama sahalarına dikilen veya ormanlarda tabii surette yetişen ağaç ve ağaççıkların; fidelik (gençlik, kültür), çırpılık, çubukluk safhalarındaki hali olduğu ve orta kutrun 8 cm'e kadar olan fertlerin fidan olduğu 8 cm ve üzerinin fidan olmadığı ifade edilmiştir.

Fidan tanımı konusu orman kanunda değişiklik çalışmaları kapsamında da ele alınmış olup, 2896 sayılı kanun hazırlık döneminde 1983 yılında 91. madde için hazırlanan metinde, fidan kavramının uygulanmasında ne anlaşılması gerektiği tartışılmış, fidandan maksadın sekiz santimetre ve daha az orta kuturlu ağaç ve ağaççıkların fidelik, çırpılık ve çubukluk safhalarındaki hâli olduğu belirtilmiştir (Danışma Meclisi, S. Sayısı 390, 1983)[2]. İlgili tanım her ne kadar 2896 sayılı kanunla yapılan değişiklikte kanun metnine işlenmemişse, 12.07.1984 tarih ve 18456 Resmi Gazete Sayılı 112, 113 ve 114. maddelerinin uygulanmasına ilişkin yönetmelikte bu tanım aynen korunmuştur ve yönetmeliğin 3. Maddesinin "c" bendinde; Fidan, Kanunun uygulanmasında, ağaç ve ağaççıkların 8 cm. den daha az orta kuturlu fidelik, çırpılık ve çubukluk safhaları, olarak tanımlanmıştır.

Fidan tanımı ormancılık mevzuatı açısından incelendiğinde 31 Ekim 2020 tarihli ve 31290 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Orman Bitkisi Tohumlukları Piyasasında Yetkilendirme, Denetleme ve Orman Bitki Pasaportu Yönetmeliğinde de fidan tanımı yapıldığı görülmekte olup, bu tanıma göre;

Fidan; gerek tabii olarak yetişmiş gerekse generatif veya vejetatif yolla üretilmiş kök ve gövdesi bulunan 1 ila 10 yaş arası olan iğne yapraklı, 1 ila 6 yaş arası olan yapraklı bitkiler, olarak tanımlanmıştır ve 1984 yılındaki tanımdan farklı bir tanım getirmiştir.

Fakat Yargıtay'ın fidan konusundaki yaklaşımı, 12.07.1984 tarih ve 18456 Resmi Gazete Sayılı 112, 113 ve 114. maddelerinin uygulanmasına ilişkin yönetmelikteki tanımı kabul eden bir yaklaşımdır. Yargıtay, orman suçlarında fidan kavramı için orta kutrun 8 cm'den küçük olup olmadığının incelenmesini istemektedir. Aksi durumlarda bu durum bozma sebebi olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20.02.2014 tarihli, E. 2013/31160, K. 2014/6821 sayılı kararında, "*olayda kesilen ağaçların dip kuturlarının 12–25 cm arasında olduğu belirlenmiş, ancak bilirkişi tarafından bunların fidan niteliğinde olmadığı belirtilmiştir. Yargıtay, bu değerlendirmeyi yeterli görmemiş; orta kutrun dip kutrun yarısı olarak kabul edilmesi gerektiğine*

[2] Danışma Meclisi. (1983). Recep Meriç (İzmir) ve 4 Arkadaşı ile Muhsin Zekâi Bayer (Artvin) ve 4 Arkadaşı, Hayati Gürtan (Eskişehir) ve 2 Arkadaşı, Nurettin Ayanoğlu (İstanbul) ve 3 Arkadaşının; 6831 Sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Teklifleri ve Adalet, Tarım ve Orman Komisyonları Raporları (Sıra Sayısı: 390). TBMM Basımevi.

işaret ederek, orta kutru 8 cm'den küçük olan ağaçların fidan olup olmadığının bilirkişiden alınacak ek raporla belirlenmesi gerektiğine karar vermiştir. Bu husus yeterince araştırılmadan hüküm kurulması bozma nedenleri arasında sayılmıştır

Ülkemizde yuvarlak odun hacminin belirlenmesinde kullanılan yöntemlerden biri orta yüzey (Huber) formülüdür (V = M × L). İstif halindeki tomrukların hacimlerinin belirlenmesinde genellikle Smalian'ın iki yüzey ortalaması yada uzun tomruklarda Newton-Riecke formülü ve Hossfeld (beşte bir) formülü kullanılmaktadır (Durkaya ve Durkaya, 2011). Orman suçları için orta kutur hesabında Huber Formülü uygulanır.

Fidan tanımında 8 cm orta çap ölçüsünün dayanağı konusunda ise bire bir aynısı olmamakla birlikte benzer ölçütün Avrupa ormancılığında kullanıldığı görülmektedir. Finlandiya Ulusal Orman Envanterinde fidanlık tanımı ve ölçütlerinde hâkim fertlerin boyunun 1,3 m'yi geçtiği, ancak ağaçların göğüs yüksekliğindeki çapının büyük ölçüde 8 cm'nin altında ve en büyük fertlerin çapının yaklaşık 10 cm'yi aşmadığı gelişme dönemi olarak tanımlanmaktadır (Natural Resources Institute Finland, 2026).

Fidan tanımı ile ilgili olarak Martini (2024) tarafından yapılan kapsamlı bir çalışmada, 1.766 bilimsel çalışmayı kapsayan incelemesinde, fidan kavramının uluslararası ormancılık literatüründe üzerinde uzlaşılmış tek bir biyolojik veya dendrometrik tanımının bulunmadığını; araştırmalarda boy, gövde çapı veya bu ölçütlerin birlikte kullanılması suretiyle farklı değerlendirmeler ortaya konduğunu belirtmektedir. Yapılan çalışmada 282 farklı fidan tanımı tespit edilmiş, en yaygın tanımların boyu 50 cm veya 100 cm'den küçük fertler olarak yapıldığı görülmüştür. Yine bu çalışma kapsamında, ABD Orman Servisi FIA'nın fidan sınıfının belirlenmesinde 1,30m yüksekliğindeki göğüs çapında yapılan ölçümde çapın 2,5cm'den küçük olması fidan olarak kabul edilmiştir (Martini, 2024). Bu çalışmada bahsi geçen FIA tanımı içinde fidandan sonra genç ağaç ve yetişkin ağaç tanımı da yapıldığı görülmüştür. İlgili tanımlarda genç ağaç tanımı olarak 1,30m yüksekliğindeki göğüs çapında yapılan ölçümde çapın 2,5cm ile 12,7 cm olmasının arandığı, yetişkin ağaçlar için ise 1,30m yüksekliğindeki göğüs çapının 12,7cm olmasının arandığı görülmektedir (USDA, 2025).

10. Sonuç ve Öneriler

Mevcut sorunların giderilebilmesi için öncelikle 6831 sayılı Orman Kanunu'nun tanımlar bölümünde veya 1. maddesi kapsamında "ağaç", "ağaççık" ve "fidan" kavramlarının temel unsurlarının kanun düzeyinde tanımlanması gerekmektedir.

Kanunda yapılabilecek bir tanımın şu esaslara dayanması mümkündür:

Ağaç, doğal yetişme koşullarında biyolojik olarak en az 5 metre boya ulaşabilen, kök, gövde ve tepe yapısına sahip, uzun ömürlü odunsu bitkidir.

Ağaççık ise doğal gelişim özelliği itibarıyla 5 metre boya ulaşamayan, çoğunlukla yan dallanma ve genişliğine büyüme gösteren uzun ömürlü odunsu bitkidir.

Fidan tanımında ise, orta kutru 8 cm olan fertler ile ilgili olarak uygulanan ve Yargıtay'ın da kabul ettiği ölçünün uygulamasının pratik olduğu düşünülse de, hakkaniyetli olup olmadığı tartışılabilir. Çünkü bazı orman ağaçlarının toprak ve bulunduğu ekosistem nedeniyle çap artımı her zaman geniş olmayabilir dolayısıyla fidan tanımında 31 Ekim 2020 tarihli ve 31290 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Orman Bitkisi Tohumlukları Piyasasında Yetkilendirme, Denetleme ve Orman Bitki Pasaportu Yönetmeliğinde geçen ve yaş temelli ölçü kullanılabilir. Bu tanımda ifade edilen 1 ila 10 yaş arası olan iğne yapraklı, 1 ila 6 yaş arası olan yapraklı bitkilerin fidan olduğuna ilişkin ölçünün daha hakkaniyetli olduğu ifade edilebilir. Çünkü fidanların kesitlerinden ve yıllık halkalarından yaşlarını hesaplamak günümüzde kolaylıkla yapılabilecek değerlendirmelerdir.

Sonuç olarak özellikle ağaç ve ağaççık tanımları için, FAO'nun uluslararası orman tanımında da benimsenen ve son yıllardaki Türk orman mevzuatı değişikliklerinde de görülen 5 metre kriterinin benimsenmesi gerektiği ifade edilebilir. Bu noktada Yargıtay'ın da ağaç tanımı konusunda 8 metre olan kriterinin 5 metre olarak kararlarına esas alması ve önceki içtihatlarından dönmesi önerilebilir.

Ek olarak Türk orman hukukunun orman tanımı anlayışının orman ekosisteminin korunması için en uygun tanımlardan olduğu ve kadastrosu kesinleşmiş orman sınırları içinde bulunan her ağaç ve ağaççığın türüne bakılmaksızın orman ağaç ve ağaççığı olarak kabul edilmesi uygulamasının devam ettirilmesi gerekliliğinin altı çizilmelidir. Ancak politik gayelerle orman içinde meşcere kurmuş, ekosistem oluşturmuş orman ağaç ve ağaççıklarını kanunda değişiklikler yaparak orman ağacı tanımı dışına çıkararak orman sınırlarının daraltılması uygulamalarından dönülerek, orman bütünlüğünün zarar görmesi de engellenmelidir.

Kaynakça

Atay, İ. (1988). Kent ormancılığı. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları.

Ayanoğlu, S. (1996). Türk orman rejimine eleştirisel bir yaklaşım. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 46(2), 99-114.

Aydın, A., Tulukcu Yıldızbaş, N. (2023). Sürdürülebilir ormancılık esasları kapsamında koruma-kullanma dengesine dair bir mevzuat analizi. JENAS Journal of Environmental and Natural Studies, 5(3), 221–230. https://doi.org/10.53472/jenas.1387833

Birben, Ü. (2008). Türkiye'de 1937 yılından sonra ormancılık mevzuatında yaşanan gelişmeler ve toplumsal yaşamla etkileşimler. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 58(1), 1-16.

Coşkun, Aynur Aydın. "Türkiye'de ormanlardan yararlanmanın yasal esasları." Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University 49.1 (1999): 83-110.

Çepel, N. (1982). Ekoloji terimleri sözlüğü. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları.

Durkaya, B., Durkaya, A. (2011). Tomruk hacminin hesaplanmasında kullanılan çeşitli hacim formüllerinin karşılaştırılması. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 13(20), 18–22.

Elvan, O. (2014). Ağaç kesme suçunun orman kanunu açısından incelenmesi. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 55(1), 237-260.

Federal Republic of Germany. (1975). Gesetz zur Erhaltung des Waldes und zur Förderung der Forstwirtschaft (Bundeswaldgesetz—BWaldG). Bundesgesetzblatt I, 1037. § 2 (Wald).

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2020). Global Forest Resources Assessment 2020: Terms and definitions. FAO.

Gençay, G. (2012). Orman kadastrosunun güncel sorunları üzerinde hukuksal incelemeler. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 62(2), 173–195. https://doi.org/10.17099/jffiu.65600

Güneş, Y. (2019). Orman hukuku. On İki Levha Yayıncılık.

Güneş, Y., Aydın Coşkun, A., Elvan, O. D., & Velioğlu, N. (2007). Orman Kanunu ve ilgili mevzuat. Kazancı Hukuk Yayınevi.

Kalıpsız, A. (1988). Orman hasılat bilgisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları.

Martini, F. (2024). On the definition of tree seedlings. Plant Ecology, 225, 75–79. DOI: 10.1007/s11258-023-01378-2.

Ministry of Agriculture and Rural Development. (2021). Circular No. 22/2021/TT-BNNPTNT providing for the list of major forest tree species; recognition of forest tree cultivars and cultivar sources. Ministry of Agriculture and Rural Development, Socialist Republic of Vietnam.

Natural Resources Canada. (2018). Glossary of forestry terms. Canadian Forest Service.

Natural Resources Institute Finland (Luke). (2026). Quality description of Forest Resources Statistics. Natural Resources Institute Finland.

New Zealand Government. (2017). Resource Management (National Environmental Standards for Plantation Forestry) Regulations 2017 (LI 2017/174). New Zealand Legislation.

Oregon Legislative Assembly. (2025). Oregon Revised Statutes, Chapter 527: Insect and disease control; forest practices; reforestation; § 527.620, Definitions for ORS 527.610 to 527.770. State of Oregon.

Özdenmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A., & Ekizoğlu, A. (1996). Ormancılık politikası. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları.

Toygar, S. (1964). Eski ve yeni hükümlere göre orman anlamı ve ormanların mülkiyet bakımından bölünüşü. Orman Genel Müdürlüğü Yayınları.

United Nations Economic Commission for Europe & Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2000). Forest resources of Europe, CIS, North America, Australia, Japan and New Zealand: Main report. United Nations.

USDA Forest Service. (2025). Forest Inventory and Analysis National Core Field Guide (Version 9.5). U.S. Department of Agriculture, Forest Service, Washington Office. https://research.fs.usda.gov/understory/nationwide-forest-inventory-field-guide

Velioğlu, N. (2008). Orman sınırları dışına çıkarma işleminin tanımı ve tarihsel gelişimi. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 58(2), 53–79.